

Vaughan Gething AC/AM
Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd a Gwasanaethau
Cymdeithasol
Cabinet Secretary for Health and Social Services

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref MA-P/VG/3573/18

Lynne Neagle AC
Cadeirydd
Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg
Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Government.Committee.Business@gov.wales

29 Hydref 2018

Annwyl Lynne,

Ers cyhoeddi adroddiad y pwyllgor ar Wasanaethau Iechyd Meddwl Amenedigol ym mis Hydref 2017 rydym wedi parhau i weithio gyda rhanddeiliaid i ddatblygu ymhellach y gwasanaethau cymunedol arbenigol y llwyddwyd i'w darparu yn sgil buddsoddiad a wnaed yn 2015. Mae cipolwg o weithgarwch y gwasanaethau hyn rhwng mis Ebrill a mis Gorffennaf wedi dangos bod ychydig dros 1,500 o atgyfeiriadau wedi'u gwneud i wasanaethau ledled Cymru gyda thystiolaeth bellach yn dangos y galw sydd ar y gwasanaethau hyn.

Fel y gofynnwyd, rwy'n ysgrifennu i ddarparu ein diweddariad 12 mis ar argymhellion y pwyllgor. Rwyf wedi darparu ein hymateb gwreiddiol fel atodiad ar ddiwedd y llythyr hwn er mwyn gallu cyfeirio'n hawdd:

Argymhelliad 1: Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn sefydlu, ac yn darparu cyllid cenedlaethol ar gyfer, rhwydwaith clinigol a reolir dan arweiniad clinigwyr. Dylai'r rhwydwaith gael yr adnoddau angenrheidiol gan gynnwys amser uwch staff clinigol a gweinyddol, a chyllideb hyfforddi. Bydd hyn yn ei alluogi i roi arweinyddiaeth, cydlyniant ac arbenigedd cenedlaethol ar gyfer datblygu ymhellach y gwasanaethau a'r gweithlu iechyd meddwl amenedigol, gan gynnwys mewn perthynas â safonau ansawdd, llwybrau gofal, cymwyseddau proffesiynol ac adnoddau hyfforddi. Dylai'r rhwydwaith clinigol a reolir barhau â dull gweithredu amlddisgyblaethol y Gymuned Ymarfer gyfredol i annog a datblygu cydweithio a chyfathrebu effeithiol ymysg yr holl weithwyr proffesiynol perthnasol.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Vaughan.Gething@llyw.cymru
Correspondence.Vaughan.Gething@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae gan Lywodraeth Cymru gyllid dynodedig ar gyfer rhwydwaith clinigol a reolir sy'n cynnwys darpariaeth ar gyfer amser uwch staff clinigol a gweinyddol a chyllideb hyfforddi. Cwblhawyd proses recriwtio'r Arweinydd Clinigol Iechyd Meddwl Amenedigol, ac yn amodol ar wiriadau cyflogaeth, y gobaith yw y bydd yr ymgeisydd llwyddiannus yn dechrau yn ei swydd erbyn diwedd y flwyddyn. Yr arweinydd clinigol fydd yn gyfrifol am sefydlu'r rhwydwaith er mwyn sicrhau bod hynny'n digwydd gyda'r lefel cymorth priodol. Mae gwaith paratoi'n cael ei wneud ar aelodaeth y rhwydwaith a'i gylch gorchwyl cyn i'r arweinydd ddechrau yn ei swydd. Bydd yr arweinydd newydd wedi'i leoli yng Nghydweithrediaeth y GIG, yn gweithio ochr yn ochr â rhwydweithiau clinigol a reolir eraill, bydd hyn yn galluogi gweithio ar draws rhwydweithiau ac arferion rhannu gwybodaeth da.

Wrth i broses recriwtio'r arweinydd fynd rhagddi, darparwyd capasiti gan raglen gwella iechyd meddwl ac anabledau dysgu 1000 o fywydau. Roedd hyn yn sicrhau bod modd darparu cymorth parhaus i Grŵp Llywio Iechyd Meddwl Amenedigol Cymru Gyfan a'r gymuned ymarfer. Mae manylion eu gwaith dros y flwyddyn ddiwethaf wedi'u cynnwys mewn diweddariadau dilynol i argymhellion.

Argymhelliad 2: Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn sicrhau mai un o dasgau cyntaf y rhwydwaith clinigol a reolir newydd yw cytuno ar fesuriadau perfformiad seiliedig ar ganlyniadau ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol a'u cyhoeddi. Unwaith y bydd y rhain wedi'u datblygu, dylai Llywodraeth Cymru gasglu a chyhoeddi data cenedlaethol a lleol ar y mesurau, gyda darpariaeth gwasanaethau, gweithgarwch a gwelliannau yn cael eu monitro gan gorff cyhoeddus cysylltiedig penodol (e.e. Iechyd Cyhoeddus Cymru) fel y gellir nodi a gweithredu mwy o liferi ar gyfer gwella.

Argymhelliad 4: Bod Llywodraeth Cymru yn sicrhau, unwaith y bydd y gwaith brys i bennu lefel y galw am wasanaethau uned mamau a babanod wedi'i gwblhau yn unol â chais Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru, bod dulliau casglu a monitro data mwy cadarn yn cael eu cynnal ar draws y llwybr amenedigol er mwyn deall lefel barhaus yr angen a'r galw am gymorth ac i ddarparu sail dystiolaeth gadarnach ar gyfer datblygu gwasanaethau yn y dyfodol.

Fel y nodwyd yn argymhelliad un, rydym wedi parhau i gefnogi Grŵp Llywio Iechyd Meddwl Amenedigol Cymru Gyfan a'r gymuned Ymarfer dros y flwyddyn ddiwethaf drwy hwyluso amser penodedig gan dîm gwella iechyd meddwl ac anabledau dysgu 1000 o fywydau. Galluogodd y cydweithio hwn i ni gyhoeddi 'Arweiniad ar Gyflwyno Gwasanaethau Iechyd Meddwl Amenedigol Integredig yng Nghymru' ym mis Gorffennaf 2018.

Mae'r ddogfen hon yn rhoi arweiniad ar swyddogaethau gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol integredig yng Nghymru. Fe'i datblygwyd ar y cyd â rhanddeiliaid allweddol yn cynnwys y rhai â phrofiad byw a'r trydydd sector. Cafwyd cynrychiolaeth gan yr holl grwpiau proffesiynol a defnyddiwyd yr ymchwil a'r dystiolaeth ddiweddaraf fel sail i'r arweiniad.

Datblygwyd y safonau yn y ddogfen i gefnogi mynediad cyfartal at, a darpariaeth gwasanaethau amenedigol yng Nghymru. Mae'n awgrymu gwybodaeth i'w chasglu gan fyrddau iechyd i ddatblygu darlun clir o'r galw am wasanaethau, y niferoedd sy'n manteisio a darpariaeth. Disgwylir y bydd modd cael gwybodaeth feintiol ac ansoddol wrth i wasanaethau ddatblygu ac aeddfedu. Bydd y gwaith hwn yn galluogi byrddau iechyd i wneud penderfyniadau seiliedig ar dystiolaeth am ddarpariaeth y gwasanaeth hwnnw yn y dyfodol.

Mae geiriadur adnoddau a data i gefnogi'r broses o gasglu gwybodaeth am wasanaethau iechyd meddwl amenedigol yn cael ei dreialu hefyd. Bydd gwasanaethau mamolaeth, ymwelwyr iechyd ac iechyd meddwl amenedigol yn cydweithio i bennu dangosyddion perfformiad allweddol meintiol ac ansoddol y maent am eu defnyddio o'r casglu data/cwestiwn archwilio a awgrymwyd yn y cydymaith sy'n cyd-fynd â'r ddogfen hon. Bydd y gwaith hwn nawr yn cael ei ystyried ochr yn ochr â datblygu set ddata graidd ar gyfer iechyd meddwl ac yn cynnwys trafodaeth ar ofynion adrodd y gwasanaethau hyn. Fodd bynnag, cydnabyddir na fyddwn mewn sefyllfa i adrodd yn llawn ar lefel y manylion sydd eu hangen ledled Cymru hyd nes y byddwn yn cyflwyno Gwasanaeth Gwybodeg Gofal Cymunedol Cymru. Mae'r Gwasanaeth Gwybodeg yn cael ei gyflwyno'n raddol hyd at 2022, er y cydnabyddir y bydd rhai elfennau o'r gwaith gofynnol yn cael eu cwblhau'n gynt.

Mae tîm gwella 1000 o fywydau hefyd wedi gwneud gwaith i bennu'r galw am wasanaethau Uned Mamau a Babanod. Bydd yr adnodd casglu data sy'n cael ei dreialu ar hyn o bryd yn cynnwys gwybodaeth am y galw am ddarpariaeth i gleifion mewnol.

Argymhelliad 3: Bod y gwaith y gofynnwyd amdano gan Bwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru i nodi lefel y galw am wasanaethau uned mamau a babanod yn cael ei gwblhau fel mater o frys. Rydym yn argymhell bod y gwaith hwn yn cael ei gwblhau yn ystod y cyfnod 6 wythnos y byddem yn disgwyl i Lywodraeth Cymru ddarparu ymateb i'r adroddiad hwn a dylai fod yn brif ystyriaeth wrth benderfynu sut i ddyrannu cyllid ar gyfer y gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol cleifion mewnol arbenigol a gyhoeddwyd fel rhan o gytundeb y gyllideb ar 01 Hydref.

Argymhelliad 6: Bod Llywodraeth Cymru, yn seiliedig ar y dystiolaeth a dderbyniwyd, yn sefydlu uned mamau a babanod yn ne Cymru, wedi'i chomisiynu a'i chyllido yn genedlaethol i ddarparu gwasanaethau Cymru gyfan, sydd â staff digonol o ran niferoedd a disgyblaethau, ac sy'n gweithredu fel canolfan ganolog o wybodaeth a dysgu seiliedig ar dystiolaeth ar gyfer iechyd meddwl amenedigol yng Nghymru.

Mae Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru wedi cwblhau ein comisiwn i nodi lefel y galw am wasanaethau uned mamau a babanod i gleifion mewnol, a oedd yn ofynnol i weld beth yw'r anghenion am wasanaethau. Er bod hyn wedi cymryd mwy o amser na'r hyn a obeithiwyd, mae'r amser estynedig wedi'n galluogi i wneud asesiad cliriach o effaith gwasanaethau cymunedol newydd ar alw gan gleifion mewnol.

Yn dilyn gweithdai comisiynu a hwyluswyd gan Bwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru, mae dau Fwrdd Iechyd yng Nghymru wedi mynegi diddordeb mewn darparu gwasanaeth Uned Mamau a Babanod. Mae gwaith yn mynd rhagddo i ystyried ymarferoldeb unrhyw gynigion, costau amcangyfrifedig a'r amserlenni. Rhagwelir y bydd y cyflwyniadau hyn yn barod i'w cyflwyno gerbron Cyd-bwyllgor y Gwasanaethau Iechyd Arbenigol ar 13 Tachwedd. Bydd opsiynau ar gyfer darparu gwasanaeth Uned Mamau a Babanod y gall menywod y Gogledd ei ddefnyddio yn cael ei gyflwyno hefyd.

Rydym wedi gofyn i Bwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru ddarparu diweddariad yn uniongyrchol i chi yn dilyn y Cyd-bwyllgor ar 13 Tachwedd.

Argymhelliad 5: Bod y rhwydwaith clinigol a reolir newydd (gweler argymhelliad 1) yn rhoi blaenoriaeth i gynhyrchu canllawiau i weithwyr proffesiynol a gwybodaeth i gleifion, yn seiliedig ar dystiolaeth, ynghylch sut gall cyfnod mewn uned mamau a babanod fod o fudd i famau, babanod a'u teuluoedd fel y gellir gwneud penderfyniadau mwy gwybodus am opsiynau triniaeth.

Mae'r Gymuned Ymarfer sefydledig yn darparu'r ymchwil a'r wybodaeth ddiweddaraf i glinigwyr. Y tîm 1000 o fywydau sy'n hwyluso'r Gymuned ar hyn o bryd. Cynhaliodd y tîm 1000 o fywydau gynhadledd ym Mawrth 2018 hefyd a oedd yn canolbwyntio ar hybu iechyd meddwl rhieni a babanod yn y 100 diwrnod cyntaf.

Bydd yr Arweinydd Clinigol Iechyd Meddwl Amenedigol newydd, unwaith y bydd yn ei swydd, yn blaenoriaethu gweithio'n agos gyda Phwyllgor Gwasanaethau Arbenigol Iechyd Cymru i greu canllawiau penodol ar dderbyniadau i Uned Mamau a Babanod.

Argymhelliad 7: Bod Llywodraeth Cymru, yng ngoleuni'r ffaith na fydd uned mamau a babanod sydd wedi'i lleoli yn ne Cymru o reidrwydd yn addas i famau a theuluoedd yng nghanolbarth a gogledd Cymru, yn ymgysylltu fel mater o frys â GIG Lloegr i drafod opsiynau ar gyfer creu canolfan yn y gogledd-ddwyrain a allai wasanaethu poblogaethau o boptu'r ffin. Dylai Llywodraeth Cymru roi mwy o sicrwydd mewn perthynas â gallu GIG Cymru i gomisiynu gwelyau mewn unedau mamau a babanod mewn canolfannau yn Lloegr lle pennir bod angen clinigol amdanynt.

Mae trafodaethau'n parhau gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr. Er bod Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru, fel comisiynwyr y gwasanaeth cyfredol, wedi cael nifer o sgysiau â GIG Lloegr, ni chytunwyd ar drefniadau pendant i gaffael gwelyau yn y Gogledd hyd yn hyn. Mae'r Tîm Iechyd Meddwl Amenedigol Arbenigol yn y Gogledd yn rhan o'r gwaith o ddatblygu cynlluniau ar gyfer model asesu a throsglwyddo lleol i welyau arbenigol naill ai yn GIG Cymru neu Loegr fel bo angen. Bydd papur yn cynnwys y gwahanol opsiynau ac amlinelliad o gostau'n cael ei gyflwyno gerbron Cyd-bwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru ar 13 Tachwedd.

Fel y nodwyd uchod rydym wedi gofyn i Bwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru roi diweddariad uniongyrchol i chi yn dilyn y Cyd-bwyllgor.

Argymhelliad 8: Bod Llywodraeth Cymru'n darparu cynllun gweithredu clir i sicrhau bod canolfannau sy'n darparu gwelyau mewn unedau mamau a babanod, pa le bynnag y bônt (yng Nghymru neu yn Lloegr) wedi'u hintegreiddio'n agos â thimau iechyd meddwl amenedigol cymunedol arbenigol a'u bod yn cael eu rheoli, eu cydgysylltu a'u hariannu ar sail genedlaethol, Cymru gyfan i sicrhau eu bod yn cael eu defnyddio'n effeithlon a bod mynediad teg iddynt, yn enwedig gan fod eu hangen ar frys mewn sefyllfaedd argyfwng yn aml.

Rydym yn disgwyl i dimau cymunedol gysylltu â gwasanaethau cleifion mewnol yn Lloegr (neu Gymru) i sicrhau trosglwyddo di-dor o wasanaethau cartref i wasanaethau arbenigol ac yn ôl er mwyn cefnogi trosglwyddiad cam i fyny a cham i lawr didrafferth rhwng gofal cleifion mewnol a chymunedol. Mae'r Gymuned Ymarfer yn cynnwys aelodau o dimau cymunedol pob bwrdd iechyd a fydd yn darparu gofal yng nghartrefi pobl gyda chysylltiadau i'r Uned Mamau a Babanod lle bo angen. Mae darpariaeth gyfredol yn cael ei rheoli fesul achos gan Bwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru.

Argymhelliad 9: Ar sail dadl "buddsoddi er mwyn arbed" ac yn dilyn dadansoddiad o'r gwerthusiad o wasanaethau sydd ar droed, a chanlyniadau ymchwil Mind-NSPCC-Y Ganolfan Genedlaethol ar gyfer Iechyd Meddwl, bod Llywodraeth Cymru'n darparu cyllid ychwanegol i'r Byrddau Iechyd er mwyn gallu mynd i'r afael ag amrywiadau yn well fel bod modd datblygu gwasanaethau a gwella ansawdd trwy ehangu'r timau presennol. Er mwyn sicrhau bod yr holl wasanaethau iechyd amenedigol cymunedol yn cyrraedd yr un safon â'r gorau, dylai'r dull a fabwysiedir gan Lywodraeth Cymru i ddyrannu cyllid ychwanegol anelu'n bennaf at yr angen i fynd i'r afael â'r gwahaniaeth mewn darpariaeth rhwng Byrddau Iechyd yng Nghymru.

Roedd adroddiad Mind-NSPCC-Y Ganolfan Genedlaethol ar gyfer Iechyd Meddwl yn dangos y cynnydd a wnaed o ran darparu gofal iechyd meddwl amenedigol i fenywod a'u teuluoedd yng Nghymru ac yn gwneud cyfeiriadau penodol at y gwelliannau hyn. Mae monitro gweithgarwch timau iechyd meddwl amenedigol cymunedol yn barhaus hefyd wedi dangos tystiolaeth o gynnydd mewn galw.

Mae blaenoriaeth ar gyfer y gronfa trawsnewid iechyd meddwl £7 miliwn a ddechreuodd eleni yn cynnwys ystyriaeth i ehangu gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol fel maes blaenoriaeth allweddol. Gofynnwyd i fyrddau iechyd gyflwyno cynigion erbyn mis Gorffennaf ac mae swyddogion wedi bod yn asesu'r cynigion hyn. Mae byrddau iechyd wedi cadarnhau eu bwriad i wario tua £0.5 miliwn arall ledled Cymru ar wasanaethau iechyd meddwl amenedigol.

Mae buddsoddiad pellach yn y maes pwysig hwn hefyd wedi'i gynnwys yn y gyllideb ddrafft ar gyfer 2019-20. Byddwn yn gofyn i fyrddau iechyd ystyried adroddiad Mind-NSPCC- Y Ganolfan Genedlaethol ar gyfer Iechyd Meddwl wrth ddatblygu eu gwasanaethau ymhellach.

Argymhelliad 10: Bod Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod y gwaith sy'n mynd rhagddo i wella mynediad at therapiau seicolegol ar gyfer menywod amenedigol (a dynion lle bo angen) yn cael ei flaenoriaethu o ystyried y cysylltiad sydd wedi'i sefydlu rhwng salwch amenedigol ac iechyd a datblygiad plentyn. Dylid rhoi blaenoriaeth i sicrhau bod menywod beichiog a menywod sydd newydd roi genedigaeth sydd â phroblemau iechyd meddwl yn gallu cael therapiau siarad neu wasanaethau seicolegol (ar lefel gofal sylfaenol ac eilaidd) yn gyflym ac amserol, gydag amseroedd aros yn cael eu monitro a'u cyhoeddi. Gofynnwn am ddiweddariad ar gynnydd mewn perthynas â gwella mynediad at therapiau seicolegol ar gyfer menywod amenedigol (a dynion lle bo angen) o fewn 12 mis i gyhoeddi'r adroddiad hwn.

Rydym wedi darparu £4 miliwn o gyllid ychwanegol yn uniongyrchol i fyrddau iechyd i wella mynediad i therapiau seicolegol. Mae'r Pwyllgor Rheoli Therapiau Seicolegol Cenedlaethol wedi llunio cynllun gweithredu i helpu byrddau iechyd i asesu eu sefyllfa gyfredol a gwneud gwelliannau lleol. Rydym wedi cymeradwyo cynigion gan bob bwrdd iechyd i wella eu gwasanaethau lleol yn unol â'r cynllun cenedlaethol. Mae cymorth bellach wedi'i ddarparu i fyrddau iechyd i weithredu eu cynlluniau unigol.

Mae yna ofyniad eisoes bod rhaid cynnig asesiad gan Wasanaethau Cymorth Iechyd Meddwl Gofal Sylfaenol Lleol o fewn 28 diwrnod i dderbyn atgyfeiriad a bod ymyriadau therapiwtig dilynol gan y Gwasanaethau Cymorth yn dechrau o fewn 28 diwrnod i ganlyniad yr asesiad. Mae gan y ddau ofyniad darged perfformiad o 80%. Mae'r data diwethaf a gyhoeddwyd (Mehefin 2018) yn dangos bod Byrddau Iechyd yn bodloni'r targedau asesu ac ymyriadau ar sail pob oedran, drwy Gymru yn y Gwasanaethau Cymorth. Mae'r gwelliant hwn yng nghyd-destun mwy o atgyfeiriadau i'r Gwasanaethau Cymorth. Ledled Cymru, rhwng 2013 i 2015, derbyniwyd 4,863 o atgyfeiriadau bob mis, ond roedd y ffigur hwn wedi cynyddu i 5,589 ar gyfartaledd bob mis erbyn 2017-18. Mae hyn yn golygu bod mwy o bobl yn cael eu hatgyfeirio ac yn defnyddio'r Gwasanaethau Cymorth a bod mwy o bobl yn cael eu gweld ac yn derbyn ymyriadau therapiwtig yn brydlon lle bo angen.

Rydym yn cydnabod y bydd rhai menywod angen ymyriadau seicolegol mwy arbenigol ac mae'n buddsoddiad a'n cynllun cenedlaethol hefyd yn ceisio gwella mynediad i'r gwasanaethau hyn a sicrhau eu bod ar gael yn fwy amserol. Nid yw'n cynlluniau casglu data cyfredol ar gyfer y gwasanaethau mwy arbenigol hyn yn ein galluogi i ddadgyfuno'r data hwn mewn perthynas â gwasanaethau amenedigol ar hyn o bryd; bydd gwaith parhaus i ddatblygu set ddata craidd iechyd meddwl yn gwella'n gallu i wneud hyn yn y dyfodol.

Argymhelliad 11: Bod Llywodraeth Cymru'n sicrhau bod pob Bwrdd Iechyd yn buddsoddi mewn ymrwymo'n llawn i safonau ansawdd Coleg Brenhinol y Seiciatryddion ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol er mwyn gwireddu manteision adolygiad cymheiriaid, dysgu a rennir a meincnodi.

Trwy Grŵp Llywio Iechyd Meddwl Amenedigol Cymru Gyfan, mae pob bwrdd iechyd wedi ymrwymo i weithio tuag at safonau ansawdd Coleg Brenhinol y Seiciatryddion. Cadarnhaodd adroddiad Mind-NSPCC-Y Ganolfan Genedlaethol ar gyfer Iechyd Meddwl fod dau dîm cymunedol wedi cofrestru ar gyfer y safon ansawdd hon gan roi gwybodaeth dda am ble ddylai timau cyfredol ganolbwyntio er mwyn gwella gwasanaethau a ddarperir.

Mae'r Grŵp Llywio a'r Gymuned Ymarfer yn parhau i ddarparu cyfleoedd ar gyfer dysgu a rennir a meincnodi.

Argymhelliad 12: Bod Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod y llwybr gofal clinigol Cymru gyfan newydd ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol yn gofyn am gysondeb o ran canlyniadau (gan gynnwys cyfnodau atgyfeirio ac amseroedd aros) ond yn galluogi Byrddau Iechyd i gadw lefel yr hyblygrwydd sydd ei angen o ran dulliau cyflwyno er mwyn rheoli a diwallu anghenion lleol. Dylai datblygu a gweithredu llwybr gofal clinigol Cymru gyfan integredig sy'n seiliedig ar dystiolaeth o fewn y 12 mis nesaf (gyda rhai gwasanaethau lleol) fod yn flaenoriaeth. Dylai'r llwybr helpu i ddarparu gwasanaethau integredig a chymell ymyrraeth gynnar ac ymagweddau cyfannol tuag at ofal a gwella.

Mae'r arweiniad ar lwybr integredig wedi'i ddatblygu – gweler yr ateb i gwestiwn 2.

Argymhelliad 14: Bod Llywodraeth Cymru yn adolygu gwybodaeth a ddarperir mewn pecynnau cynenedigol ac ôl-enedigol safonol i fenywod yng Nghymru i sicrhau ei bod yn cynnwys y manylion angenrheidiol am les emosiynol, iechyd meddwl amenedigol a lle i ofyn am help a chymorth.

Mae pob menyw feichiog yn derbyn y llyfr Naw Mis a Mwy (cyhoeddwyd yn 2014). Mae'r llyfr yn darparu gwybodaeth am feichiogrwydd a hyd at 5 mlynedd ar ôl i'r babi gael ei eni. Mae'n cynnwys gwybodaeth am lesiant a chyfeiriadau at ble i gael cymorth a chefnogaeth.

Mae swyddogion wrthi'n gweithio gydag Iechyd Cyhoeddus Cymru ynghylch gwybodaeth a ddarperir i rieni. Mae grŵp, dan gadeiryddiaeth y Dirprwy Brif Swyddog Meddygol, yn ystyried yr opsiynau ar gyfer darparu gwybodaeth i rieni, yn cynnwys y defnydd posibl o blatfformau electronig ac apiau, yn hytrach na Naw Mis a Mwy yn unig.

<http://www.wales.nhs.uk/documents/Pregnancy%20to%204%20Years%20Book%20FINAL%20English%20Revised%20E-Book%20Compressed.pdf>

Argymhelliad 15: Bod Llywodraeth Cymru yn dylunio fframwaith cenedlaethol ar gyfer dosbarthiadau cynenedigol, yn ei ddarparu i bob Bwrdd Iechyd a'i gwneud hi'n ofynnol iddynt wneud mwy i annog presenoldeb mewn dosbarthiadau. Dylai'r fframwaith gynnwys sgysiau am les emosiynol a realiti rhianta er mwyn chwalu'r stigma sylweddol a niweidiol ynghylch salwch meddwl amenedigol.

Mae gan bob bwrdd iechyd ddarpariaeth crefft rhieni sy'n cael ei darparu'n lleol. Mae'r dulliau a ddefnyddir ledled GIG Cymru yn cael eu hadolygu fel rhan o'r gwaith o ddatblygu gweledigaeth ddarbodus ar gyfer gwasanaethau mamolaeth, sydd i'w gyhoeddi erbyn diwedd y flwyddyn.

Rydym yn ymwybodol bod byrddau iechyd yn parhau i annog presenoldeb mewn nifer o ffyrdd. Mae enghreifftiau'n cynnwys cysylltu â chanolfannau hamdden lleol a chreu systemau archebu ar-lein. Rydym hefyd wedi cytuno i gysylltu â'r ffrwd waith addysg gynenedigol i lunio fframwaith cenedlaethol ar gyfer ymwybyddiaeth o iechyd meddwl amenedigol.

Argymhelliad 16: Bod Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda'r cyrff perthnasol i sicrhau bod iechyd meddwl amenedigol yn cael ei gynnwys yn hyfforddiant cyn-gofrestru a datblygiad proffesiynol parhaus (DPP) yr holl weithwyr iechyd proffesiynol a chlinigwyr sy'n debygol o ddod ar draws menywod amenedigol. Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau bod sylw i iechyd meddwl amenedigol fel pwnc ar ei ben ei hun ym maes bydwreigiaeth ac addysg ymwelwyr iechyd yn cael ei wella ac yn rhan o'r rhaglen nyrsio iechyd meddwl cyn cofrestru. Mae angen i gwricwlwm craidd Coleg Brenhinol yr Ymarferwyr Cyffredinol ar gyfer hyfforddiant ymarfer cyffredinol baratoi meddygon teulu yn well i ymdrin â phroblemau iechyd meddwl amenedigol hefyd.

Y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth yw rheoleiddiwr y DU ar gyfer nyrsys, bydwagedd a nyrsys iechyd cyhoeddus cymunedol arbenigol fel ymwelwyr iechyd. Rhan o'i rôl yw pennu'r safonau medrusrwydd sy'n arwain at gofrestru. Mae safonau medrusrwydd ar gyfer nyrsys a bydwagedd yn cael eu diwygio ar hyn o bryd a disgwylir iddynt gael eu cyflwyno ar gyfer rhaglenni sy'n dechrau ym mis Medi 2020.

Cyhoeddwyd y safonau medrusrwydd nyrsio newydd ac mae disgwyl i nyrsys gael gwybodaeth a sgiliau iechyd meddwl ym mhob maes ymarfer.

Mae yna weithgor gweithredu cenedlaethol sy'n cynnwys aelodau o'r sefydliadau addysg cymeradwy a GIG Cymru i ddatblygu'r rhaglenni nyrsio i'w cynnig yng Nghymru. Gofynnwyd i'r arweinydd rhaglen cenedlaethol sicrhau bod gofal iechyd meddwl amenedigol yn cael ei gynnwys yn benodol yn y rhaglenni nyrsio iechyd meddwl.

Tra bod y safonau bydwreigiaeth cyfredol yn cyfeirio at fonitro a chefnogi menywod sydd ag iselder neu salwch meddwl arall ôl-enedigol bydd cyfle i wella gwybodaeth a sgiliau bydwagedd ym maes iechyd meddwl amenedigol yn y dyfodol. Er mwyn sicrhau bod bydwagedd y dyfodol yn barod am yr heriau a ddaw, mae'r Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth wrthi'n adolygu a gweithio i ddiogelu safonau medrusrwydd bydwagedd cofrestredig at y dyfodol. Bydd y safonau newydd yn amlinellu beth sy'n ofynnol gan fydwagedd dan hyfforddiant cyn y gallant ymuno â'r gofrestr a dechrau gweithio fel bydwagedd cymwysedig. Mae'r safbwyntiau a'r adborth amrywiol a gasglwyd yn helpu i ddatblygu safonau medrusrwydd drafft. Bydd y Cyngor yn cyflwyno'r safonau drafft gerbron cyfarfod y Cyngor ym mis Tachwedd 2018, yna'n cynnal ymgynghoriad cyhoeddus arnynt ym mis Chwefror 2019. Bydd gweithgor gweithredu cenedlaethol yn cael ei sefydlu ar ôl cymeradwyo'r safonau. Mewn ffordd debyg i waith y safonau nyrsio, gofynnir i'r grŵp sicrhau bod gwybodaeth a sgiliau iechyd meddwl amenedigol yn cael eu cynnwys yn y rhaglenni bydwreigiaeth a gynigir yng Nghymru.

Gallwn gadarnhau hefyd fod Iechyd Meddwl Amenedigol wedi'i gynnwys yng nghwricwlwm hyfforddiant meddygon teulu. O ran addysgu yn gysylltiedig â'r pwnc hwn, caiff hyn ei ddarparu drwy sesiynau Datblygiad Proffesiynol Parhaus grŵp yn bennaf yn ogystal â sesiynau tiwtorial un-i-un rhwng yr hyfforddai a'r Goruchwylydd Addysgol.

Argymhelliad 17: Bod Llywodraeth Cymru yn ymgymryd â gwaith i ddatblygu a chyflwyno strategaeth ar gyfer y gweithlu/fframwaith cymhwysedd er mwyn meithrin capasiti a chymhwysedd ar draws y gweithlu arbenigol, gan edrych ar brofiad yn Rhwydweithiau Clinigol a Reolir Lloegr a'r Alban sy'n ysgwyddo cyfrifoldeb am hyfforddiant fel rhan o'u rôl arweinyddiaeth a chydlynu.

Sefydlwyd grŵp gorchwyl a gorffen hyfforddiant a chymhwysedd a rhagwelir y bydd y gwaith hwn yn cael ei gwblhau gan y rhwydwaith amenedigol newydd. Mae byrddau iechyd hefyd wedi cyflwyno cynigion cyllido sy'n cynnwys agweddau ar hyfforddiant drwy gronfa trawsnewid iechyd meddwl. Bydd Llywodraeth Cymru'n monitro gweithrediad y gwaith hwn.

Argymhelliad 18 – Bod Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod gan bob Bwrdd Iechyd fydwaig sy'n arbenigo mewn iechyd meddwl amenedigol er mwyn annog cyfathrebu gwell rhwng gweithwyr proffesiynol fel y gall menywod sy'n sâl gael y gofal a'r cymorth gorau sydd eu hangen arnynt.

Mae gan bum bwrdd iechyd fydwaig iechyd meddwl amenedigol arbenigol erbyn hyn ac mae gan un bwrdd iechyd ymwelydd iechyd amenedigol arbenigol. Rydym yn parhau i weithio gyda byrddau iechyd ar ddatblygu'r timau iechyd meddwl amenedigol ymhellach i sicrhau bod menywod yn cael y gofal a'r cymorth gorau. Bydd y trafodaethau hyn yn seiliedig ar ganfyddiadau adroddiadau Mind-NSPCC-Y Ganolfan Genedlaethol ar gyfer Iechyd Meddwl a Chynghrair Iechyd Meddwl Mamau. Rôl arall yr arweinydd clinigol fydd parhau i wella cyfathrebu rhwng gweithwyr proffesiynol.

Argymhelliad 19: Bod Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod pob Bwrdd Iechyd yn gweithio tuag at sefyllfa lle mae pob menyw yn cael perthynas barhaus gyda naill ai bydwraig neu ymwelydd iechyd. Er na fydd hi'n bosibl cyfarfod â'r un unigolyn ar bob achlysur, dylai pob Bwrdd Iechyd fynd at i glustnodi adnoddau er mwyn ceisio sicrhau parhad gofal, gydag arweinydd a enwir yn gyfrifol am ofal ôl-enedigol pob menyw.

Mae ein Strategaeth Genedlaethol, Ffyniant i Bawb, yn nodi'r blynyddoedd cynnar fel maes blaenoriaeth. Gan adlewyrchu'r ymrwymiad yn y Strategaeth Genedlaethol i greu "system fwy cydgysylltiedig ac ymatebol a fydd yn rhoi lle canolog i anghenion unigryw pob plentyn", rydym wedi sefydlu rhaglen waith i ystyried sut i greu system blynyddoedd cynnar, ar lefel leol a chenedlaethol. Ein nod yw datblygu un dull cydgysylltiedig ar gyfer y blynyddoedd cynnar, a fydd yn sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu darparu mewn ffordd fwy cydweithredol ac integredig. Mae'r rhaglen waith hon wedi tanlinellu rôl allweddol y gwasanaeth Ymwelwyr Iechyd i gefnogi teuluoedd, yn enwedig y rhai sydd wedi'u nodi fel rhai sydd angen cymorth ychwanegol. Cynhaliodd swyddogion Felin Drafod ar 21 Awst a oedd yn galluogi gweithwyr iechyd proffesiynol o wasanaethau Dechrau'n Deg a gwasanaethau Ymwelwyr Iechyd cyffredinol i ystyried gweledigaeth ar gyfer darpariaeth gwasanaethau'r dyfodol a dysgu o beth sy'n gweithio. Mae ffrwd waith wedi'i sefydlu i ddatblygu argymhellion y Felin Drafod ac i greu cysylltiadau â darnau eraill o waith sydd ar droed mewn perthynas â'r blynyddoedd cynnar.

Yn ogystal, mae swyddogion Llywodraeth Cymru yn arwain gwaith gyda rhanddeilad ar ddatblygu gweledigaeth ar gyfer darpariaeth bydwreigiaeth y dyfodol. Cynigir y dylai pob menyw gael parhad o ofal cyn geni ac ar ôl geni drwy system cyfeillio a chynlluniau gofal ar gyfer unigolion.

Argymhelliad 20: Bod Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda Byrddau Iechyd i sicrhau bod lefelau priodol o ddarpariaeth y trydydd sector yn cael eu hariannu'n briodol, yn enwedig lle gwneir atgyfeiriadau gan ac i wasanaethau statudol. Dylid creu cyfeiriadur o wasanaethau'r trydydd sector i gynyddu ymwybyddiaeth eu bod ar gael a dylai darparwyr perthnasol yn y trydydd sector gael eu gwahodd fel mater o drefn i fynychu hyfforddiant ar y cyd â gwasanaethau statudol.

Fel yr ailadroddwyd yn ein hymateb blaenorol mae disgwyl i fyrddau iechyd gynllunio i ddarparu gwasanaethau iechyd meddwl i ddiwallu anghenion eu poblogaethau perthnasol. Gallant ddewis darparu'r gwasanaethau hyn mewn partneriaeth â sefydliadau'r trydydd sector neu'r sector annibynnol, neu gomisiynu gwasanaethau penodol ganddynt. O'n gwaith mapio rydym yn ymwybodol o enghreifftiau o hyn yn digwydd. Mae angen i unrhyw wasanaeth gael ei ategu gan hyfforddiant priodol a byddem yn disgwyl i gomisiynwyr gwasanaethau sicrhau bod hyn yn digwydd, yn cynnwys y rhai o'r trydydd sector. Mae'r trydydd sector hefyd yn aelodau allweddol o Grŵp Llywio Iechyd Meddwl Amenedigol Cymru Gyfan a'r Gymuned Ymarfer, y ddau yn cynnwys rôl i rannu ymarfer a meithrin cyfleoedd dysgu.

Rydym yn cydnabod fod y galw am wasanaethau iechyd meddwl amenedigol yn fwy na'r capasiti ar hyn o bryd. Dyna pam y gwnaethom ei gynnwys fel maes blaenoriaeth allweddol ar gyfer y gronfa drawsnewid iechyd meddwl a'i gynnwys yn ein cyllideb ddrafft ar gyfer 2019/20.

Rydym yn parhau i gefnogi DEWIS Cymru sy'n 'siop un stop' ar gyfer gwybodaeth am lesiant yng Nghymru.

Argymhelliad 21. Bod Llywodraeth Cymru'n amlinellu, o fewn chwe mis i gyhoeddi'r adroddiad hwn, sut mae'n bwriadu mynd i'r afael â'r diffyg cymorth seicolegol ar gyfer rhieni babanod newyddenedigol neu rieni sy'n mynd trwy brofedigaeth a bodloni'r safonau, a pha gamau y bydd yn eu cymryd os na sicrhau cydymffurfiaeth â'r safonau. Dylid cyhoeddi'r trydydd rhifyn o'r safonau newyddenedigol fel mater o flaenoriaeth.

Mae gan bob bwrdd iechyd yng Nghymru arweinydd ar gyfer cymorth profedigaeth i famau. Mae'r arweinwyr profedigaeth wedi bod yn allweddol wrth ddarparu hyfforddiant Cymru Gyfan i staff clinigol, datblygu gwybodaeth i fenywod a theuluoedd, datblygu'r safonau gofal a chydweithio gyda'r Gymdeithas Marw-enedigaethau a Marwolaethau Newyddenedigion (SANDs) ar amgylcheddau gofal priodol. Dylai cymorth i fenywod a theuluoedd amrywio o gydnabod colled i ddechrau i drefniadau angladd ac ymchwiliadau a dibriffio ôl-enedigol. Cydnabyddir bod cael un pwynt cyswllt yn hanfodol i sicrhau bod teuluoedd yn teimlo eu bod yn cael eu cefnogi ac yn cael y wybodaeth angenrheidiol.

Mae yna brosesau cadarn ar waith i adolygu unrhyw farwolaeth. Mae hyn yn cynnwys gofyniad am adolygu'n lleol gan ddefnyddio'r Adnodd Adolygu Marwolaethau Amenedigol. Mae'r Adnodd hwn hefyd yn cynhyrchu adroddiadau i ysbytai eu hystyried ar lefel Bwrdd.

Bydd yr adroddiadau'n galluogi sefydliadau i nodi themâu ar draws nifer o farwolaethau i gefnogi dysgu a newidiadau lefel system yn narpariaeth a'r gwaith o gomisiynu gwasanaethau i wella gofal yn y dyfodol. Bydd y Rhwydwaith Mamolaeth a Newyddenedigol yn llunio adroddiad blynyddol yn unol ag argymhellion yr Adnodd.

Mae yna ofyniad hefyd i roi gwybod am farwolaethau i MBRRACE-UK (Mother and Babies: Reducing Risk through Audits and Confidential Enquiries across the UK) a gomisiynir gan HQIP i gynnal Rhaglen Adolygu Canlyniadau Clinigol Mamau, Babanod Newydd-anedig a Babanod. Nod y rhaglen yw casglu, dadansoddi ac adrodd data goruchwylio cenedlaethol a chynnal ymholiadau cyfrinachol cenedlaethol er mwyn ysgogi a gwerthuso gwelliannau mewn gofal iechyd i famau a babanod.

Diwygiwyd y Rhwydwaith Newyddenedigol y safonau newyddenedigol gyda'r 3ydd Argraffiad wedi'i gymeradwyo gan Grŵp Llywio'r Rhwydwaith Newyddenedigol ym mis Medi 2017 a'i gyflwyno'n llawn ddechrau 2018.

Mae Rhwydwaith Newyddenedigol Cymru'n sicrhau bod cynnydd tuag at gydymffurfiaeth lawn yn cael ei monitro lle mae yna gyfeiriad at ofal profedigaeth. Bydd pob uned yn sicrhau bod digon o seicolegwyr, cwnselwyr a gweithwyr iechyd meddwl eraill ar gael i alluogi rhieni, brodyr a chwiorydd a staff i gael gafael ar gymorth seicolegol.

O dan delerau'r Safonau, bydd cymorth profedigaeth yn cael ei gynnig i deuluoedd a gollodd fabi yn yr uned babanod newydd-anedig.

Mae swyddogion wedi darparu canllawiau i fyrddau iechyd ar ofal plant sy'n cael eu geni ar y trothwy goroesi. Fel rhan o'r gwaith hwn, cyhoeddwyd Cylchlythyr Iechyd Cymru yn cyfarwyddo byrddau iechyd i sicrhau bod ganddynt ddarpariaeth addas ar gyfer cymorth profedigaeth i deuluoedd sydd wedi colli babanod.

Rydym yn disgwyl i Fyrddau Iechyd weithio gyda'r Rhwydwaith Newyddenedigol i sicrhau bod eu cynlluniau gwasanaethau newyddenedigol yn ddigon cadarn i gyflawni Safonau Newyddenedigol Cymru Gyfan a gwelliannau ar draws y gwasanaeth.

Yn ogystal, mae'r Bwrdd Gofal Diwedd Oes yn gweithio gyda Chanolfan Ymchwil Marie Curie i gwmpasu darpariaeth gwasanaethau profedigaeth ledled Cymru. Bydd y gwaith hwn yn cael ei gynnal o fis Tachwedd 2018 a Mai 2019.

Argymhelliad 25. Bod Llywodraeth Cymru'n sicrhau bod yr holl waith o gynllunio'r gweithlu ar gyfer darparu gwasanaeth iechyd meddwl amenedigol yn ystyried anghenion Cymraeg y boblogaeth ac yn darparu ar eu cyfer.

Bydd Safonau'r Gymraeg ar gyfer y sector iechyd yn cael eu seilio ar Mwy na Geiriau ac mae disgwyl iddynt ddod i rym ym Mehefin 2019. Bydd Comisiynydd y Gymraeg yn penderfynu pa safonau fydd yn cael eu pennu ar fyrddau ac ymddiriedolaethau iechyd, ond mae safonau yn y rheoliadau'n cynnwys y gofyniad i sefydliadau ddatblygu sgiliau Cymraeg eu staff; darparu hyfforddiant ymwybyddiaeth o'r Gymraeg; asesu'r angen am sgiliau Cymraeg wrth hysbysebu swyddi a'r gofyniad i sefydliadau gyhoeddi cynllun 5 mlynedd yn nodi i ba raddau y gallent gynyddu eu gallu i gynnig ymgynghoriadau clinigol yn Gymraeg.

Argymhelliad 26. Bod Llywodraeth Cymru yn ei gwneud hi'n ofynnol i Fyrddau Iechyd adrodd ar i ba raddau y mae eu timau iechyd meddwl amenedigol yn ymgysylltu â gwasanaethau eraill ac yn gweithio ar y cyd â nhw – gwasanaethau fel CAMHS, Unedau Dibyniaeth Cymunedol a thimau iechyd meddwl gofal sylfaenol ac eilaidd.

Fel rhan o'n gwaith monitro, rydym wedi cael cadarnhad gan yr holl fyrddau iechyd eu bod yn ymgysylltu a chydweithio â gwasanaethau eraill. Mae enghreifftiau'n dangos y timau arbenigol yn gweithio'n hyblyg i ddiwallu anghenion defnyddwyr gwasanaethau unigol ac wrth wneud hynny, yn cydweithio rhwng timau yn cynnwys CAMHS, timau Camddefnyddio Sylweddau, gofal sylfaenol a Thimau Iechyd Meddwl Cymunedol.

Argymhelliad 27. Bod Llywodraeth Cymru'n gwneud rhagor o waith ar y cysylltiad rhwng anghydraddoldebau iechyd ac iechyd meddwl amenedigol, gan ganolbwyntio'n arbennig ar y mecanweithiau gorau ar gyfer canfod problemau'n gynnar a thrin y poblogaethau hynny sydd â'r angen mwyaf.

Mae'n cyllid i gefnogi Hyb Profiadau Niweidiol yn ystod Plentynodod Iechyd Cyhoeddus Cymru yn sail i'n dull hirdymor i dorri'r cysylltiad rhwng profiadau niweidiol yn ystod plentyndod a chanlyniadau gwaeth mewn bywyd, yn cynnwys problemau iechyd meddwl. Yn ogystal, mae yna enghreifftiau o Fydwragedd ac Ymwelwyr Iechyd yn edrych ar sut i sicrhau bod y gwasanaethau a ddarparant yn ystyried y profiadau hyn.

Mae'r tîm 1000 o fywydau hefyd wedi darparu cyfleoedd i ddysgu am waith Profiadau Niweidiol yn ystod Plentynodod a amlinellwyd uchod a datblygu gwasanaethau iechyd meddwl sy'n ystyried trawma.

Gobeithio y byddwch yn gweld fy ymateb yn ddefnyddiol ac edrychaf ymlaen at roi mwy o wybodaeth i chi ym mis Ionawr.

Yn gywir,

A handwritten signature in black ink that reads "Vaughan Gething". The signature is written in a cursive, flowing style.

Vaughan Gething AC/AM

Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Cabinet Secretary for Health and Social Services

Atodiad 1

Ymateb gwreiddiol i argymhellion	
1	<p>Derbyn - Mae gwasanaethau amenedigol cymunedol ar gael ym mhob ardal yng Nghymru yn awr, ac mae gwaith Grŵp Llywio Iechyd Meddwl Amenedigol Cymru Gyfan a'r gymuned ymarfer wedi gwneud cyfraniad hollbwysig at ddatblygu'r cysylltiadau a'r adnoddau angenrheidiol. Rwy'n cefnogi rôl ganolog y ddau grŵp yn y gwaith o ddatblygu'r agenda amenedigol yng Nghymru.</p> <p>Fodd bynnag, rwy'n cytuno â'r angen i sefydlu rhwydwaith clinigol a reolir, wedi'i arwain gan glinigwyr, i gefnogi ymhellach ddatblygiad gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol yng Nghymru. Bydd y Rhwydwaith yn dod â'r rolau arweinyddiaeth glinigol a datblygiad strategol ynghyd mewn un corff.</p> <p>Bydd y gwaith o sefydlu'r Rhwydwaith Clinigol a Reolir yn dechrau yn awr, gyda'r nod o recriwtio i'r rôl arweinyddiaeth yn y flwyddyn ariannol hon.</p>
2	<p>Derbyn - Mae safonau a chanlyniadau is-grŵp Grŵp Llywio Iechyd Meddwl Amenedigol Cymru Gyfan (AWPMHSG) yn datblygu fframwaith integredig ar gyfer darparu gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol yng Nghymru. Rydym yn bwriadu cyhoeddi'r fframwaith hwn yn 2018, a bydd yn cynnwys dulliau mesur canlyniadau ansoddol a meintiol.</p> <p>Bydd set ddata graidd newydd Cymru gyfan ar iechyd meddwl ac anabledau dysgu yn ymgorffori gwybodaeth amenedigol. Bydd y systemau TG, sy'n cael eu creu yn awr, yn gallu sicrhau bod trefniadau cadarn ar gyfer casglu data a monitro ar gael yn y dyfodol. Bydd hyn yn hollbwysig er mwyn deall yr angen a'r galw am wasanaethau amenedigol, oherwydd mae ymwybyddiaeth yn cynyddu ac mae stigma a gwahaniaethu yn dod yn llai cyffredin.</p>
3	<p>Derbyn - Mae'r dystiolaeth bresennol yn awgrymu bod angen gofal cleifion mewnol yn ne Cymru, er na fyddai galw digonol i ddarparu uned yng ngogledd Cymru yn unig, fel sy'n cael ei argymhell yn eich adroddiad. Fel yr ydych wedi cydnabod, rydym eisoes wedi ymrwymo i ddarparu gofal i gleifion mewnol yng Nghymru o fewn y Gyllideb ddrafft ar gyfer 2018-19 a 2019-20.</p> <p>Mae is-grŵp Haen 4 AWPMHSG wrthi'n costio'r opsiynau i'w hystyried, ac yn ystyried y pryderon a godwyd gan Gydbwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru (WHSSC). Bydd yr opsiynau'n cael eu cyflwyno i'r Cydbwyllgor ym mis Ionawr.</p> <p>Wrth gyflwyno'r opsiynau ar gyfer gofal cleifion mewnol, mae'r ffactorau pwysig i'w hystyried yn cynnwys lleoliad y gwasanaeth a'r pellter i deuluoedd ei deithio. Mae uned unigol i gleifion mewnol yn debygol o fod yn un o'r opsiynau hyn. Fodd bynnag, rwyf hefyd yn disgwyl gweld opsiynau ar gyfer gofal mwy lleol i gleifion mewnol, gyda phellteroedd llai rhwng mamau a babanod a'u teuluoedd. Mae'n hollbwysig bod y model newydd ar gyfer cleifion mewnol yn darparu gofal rhagorol, gan sicrhau ar yr un pryd ei fod yn gynaliadwy yn y tymor hwy a'i fod yn diwallu anghenion ein poblogaeth gyfan.</p>
4	Fel 2
5	Derbyn - Rydym wedi gofyn i'r Gymuned Ymarfer bresennol ddechrau ar y gwaith o gynhyrchu canllawiau i weithwyr proffesiynol a gwybodaeth i gleifion er mwyn cefnogi dull mwy gwybodus o wneud penderfyniadau am opsiynau triniaethau.
6	Fel 3
7	Derbyn - Rwyf wedi gofyn i WHSSC weithio gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr i ystyried yr opsiynau yng Ngogledd Cymru, gan gynnwys yr argymhelliad hwn. Bydd y canlyniadau yn sail i ddatblygiad cyffredinol y gofal a roddir i gleifion mewnol yng Nghymru, a fydd yn ystyried anghenion mamau a theuluoedd ar hyd a lled Cymru. Cyflwynir yr opsiynau ar gyfer y ddarpariaeth yng ngogledd Cymru i'r Cydbwyllgor ym mis Ionawr, fel rhan o ddatblygiad cyffredinol gofal i gleifion mewnol ar

	hyd a lled Cymru.
8	<p>Derbyn - Rydym yn cytuno y bydd cysylltu gwasanaethau cymunedol amenedigol lleol gyda thimau eraill ar draws Cymru yn hollbwysig wrth ddatblygu'r ddarpariaeth newydd i gleifion mewnol, er mwyn cefnogi trosglwyddiad esmwyth o ran camu i fyny neu gamu i lawr rhwng gofal cleifion mewnol a gofal cymunedol.</p> <p>Bydd y Rhwydwaith Clinigol a Reolir yn cynnwys cynrychiolaeth o dîm cymunedol pob bwrdd iechyd, fel sy'n digwydd gyda'r Gymuned Ymarfer ar hyn o bryd, a bydd yn ymgysylltu'n llawn wrth i ofal i gleifion mewnol gael ei ddatblygu yng Nghymru.</p>
9	<p>Derbyn mewn egwyddor - Bydd y gwerthusiad arfaethedig yn darparu mwy o eglurder o ran sut mae'r gwasanaethau cymunedol yn diwallu'r galw ar hyn o bryd. Mae'n hollbwysig bod mynediad cyfartal ar gael i wasanaethau ar draws Cymru gyfan a bod y byrddau iechyd yn gallu darparu gwasanaethau cymunedol sy'n diwallu anghenion eu poblogaeth leol.</p> <p>Rydym wedi cynnwys £20 miliwn ychwanegol bob blwyddyn ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl yn y gyllideb ddrafft ar gyfer y ddwy flynedd nesaf. Mae hyn ar ben yr £20 miliwn ychwanegol sydd wedi'i chynnwys yn y gyllideb eleni (2017-19). Rydym yn disgwyl i fyrddau iechyd ddefnyddio eu cyllideb iechyd meddwl uwch i fynd i'r afael ag unrhyw fylchau yn y ddarpariaeth gwasanaeth.</p> <p>Bydd y Rhwydwaith Clinigol a Reolir yn gweithio gyda'r byrddau iechyd i bennu safonau sy'n seiliedig ar dystiolaeth. Mae'r broses yn galluogi'r byrddau iechyd i ddatblygu eu gwasanaethau er mwyn cyrraedd y safonau hyn.</p>
10	<p>Derbyn - Rwy'n derbyn pwysigrwydd sicrhau bod gan fenywod beichiog a menywod ôl-enedigol fynediad cyflym ac amserol i ymyriadau seicolegol. Mae Matrics Cymru - Canllaw ar gyfer Cyflenwi Therapi Seicolegol ar sail Tystiolaeth yng Nghymru yn cynnwys y dystiolaeth ar ddarparu ymyriadau seicolegol yn ystod y cyfnod amenedigol. Bydd cynllun gweithredu Cymru gyfan ar gyfer darparu therapiau seicolegol i gefnogi gweithredu Matrics Cymru yn cael ei ddatblygu yn awr a bydd yn cael ei gyhoeddi yn 2018.</p> <p>Er bod timau cymunedol presennol yn darparu mathau gwahanol o gymorth, gan gynnwys therapi galwedigaethol, seicolegwyr clinigol arbenigol a seicolegwyr cynorthwyol, byddaf yn gofyn i fy swyddogion gael cyngor gan yr is-grŵp safonau a chanlyniadau ynglŷn â chasglu gwybodaeth ar wahân ar amseroldeb yr ymyriadau, yn unol ag argymhellion NICE ym Matrics Cymru, sef cynnig asesiad o fewn pythefnos i atgyfeiriad a chynnig ymyriadau o fewn mis i'r asesiad. Mae hyn yn cyd-fynd yn gyffredinol â'r targedau amseroedd aros yr ydym eisoes wedi'u pennu ar gyfer darparu ymyriadau therapiwtig sy'n cael eu cynnig gan wasanaethau cymorth iechyd meddwl sylfaenol lleol.</p> <p>Mae Ymchwil Iechyd a Gofal Cymru hefyd yn cefnogi gwaith ymchwil penodol i ymarfer sy'n seiliedig ar ymchwil yn y cyfnod amenedigol. Byddwn yn sicrhau bod tystiolaeth newydd yn cael ei hymgorffori yn y gwasanaethau a ddarperir ac wrth ddiwygio Matrics Cymru.</p> <p>Bydd y Rhwydwaith Gofal a Reolir yn pennu agenda strategol ac yn nodi canlyniadau gydag amserlenni cyflawni priodol.</p>
11	<p>Derbyn - Rwy'n cefnogi argymhellion AWPMHSG yn llwyr y dylai byrddau iechyd hwyluso eu gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol drwy gofrestru i safonau ansawdd gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol Coleg Brenhinol y Seiciatryddion. Bydd angen gwneud hyn yn unol â deddfwriaeth benodol ar gyfer Cymru, megis y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant a Deddf Cenedlaethau'r Dyfodol.</p>
12	<p>Derbyn - Bydd llwybr a safonau integredig newydd Cymru gyfan yn cefnogi'r broses o gyflawni canlyniadau cyson i fenywod a theuluoedd ym mhob rhan o Gymru. Bydd y</p>

	dulliau o ddarparu gwasanaethau o'r fath yn ystyried y galw ac anghenion lleol. Mae'n bwysig sicrhau bod yr amserlenni ar gyfer cyflwyno'r llwybr yn realistig ac yn gyfiawnadwy. Cyflwynir amserlenni priodol gan y Rhwydwaith Gofal a Reolir newydd.
13	Gwrthod
14	Derbyn mewn egwyddor - Mae is-grŵp safonau a chanlyniadau'r AWPMSHG, sydd â chynrychiolwyr o bob bwrdd iechyd yng Nghymru, mewn cydweithrediad ag Iechyd Cyhoeddus Cymru, yn ystyried y dull mwyaf effeithiol, sy'n seiliedig ar dystiolaeth, o wella ymwybyddiaeth menywod o bwysigrwydd llesiant meddwl, yn ogystal â materion penodol sy'n ymwneud ag iechyd meddwl amenedigol. Bydd hyn yn cynnwys ystyried a yw'n bosibl cynnwys gwybodaeth bellach yn y pecynnau cynenedigol ac ôl-enedigol.
15	Derbyn - Comisiynodd Llywodraeth Cymru y grŵp Bydwagedd Ymgynghorol yn ddiweddar i ymchwilio i brofiad menywod o feichiogrwydd a genedigaeth yng Nghymru, a lanswyd gennyf ar 9 Hydref 2017. Roedd yr arolwg yn gwerthuso safbwyntiau menywod am y gwasanaethau cynenedigol a sut y gall y gwasanaethau presennol baratoi menywod ar gyfer esgor, genedigaeth a magu plant. Roedd y canfyddiadau hyn yn cynnwys yr angen am fynediad gwell i ddsbarthiadau sy'n eu paratoi'n ddigonol ar gyfer yr enedigaeth a magu plant. Mae rhaglen i ddatblygu gweledigaeth strategol ar gyfer gwasanaethau mamolaeth yn y dyfodol yn cael ei datblygu yn awr. Rwy'n cytuno â'r angen i gyfuno'r llif gwaith addysg cynenedigol er mwyn cynhyrchu fframwaith cenedlaethol ar ymwybyddiaeth o ofal iechyd amenedigol.
16	Cytuno mewn egwyddor - Mae is-grŵp hyfforddiant a chymhwysedd yr AWPMSHG yn datblygu fframwaith dysgu a datblygu iechyd meddwl amenedigol Cymru. Disgwylir iddo gael ei gyhoeddi yn 2018. Mae iechyd meddwl amenedigol wedi'i gynnwys yn awr yn hyfforddiant cyn-cofrestru Bydwagedd ar draws Cymru. Mae'r Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth yn adolygu'r fframwaith addysg ar gyfer 'Bydwagedd y Dyfodol' a byddaf yn gofyn i gynrychiolwyr o Gymru sicrhau bod hyn yn cael ei argymhell ar gyfer y dyfodol. Disgwylir i dimau amenedigol mewn byrddau iechyd ddarparu hyfforddiant a gwybodaeth ar ôl cofrestru i bob aelod o staff sy'n gysylltiedig â gofal menywod a theuluoedd yn ystod beichiogrwydd ac ar ôl genedigaeth. Mae Meddygon Teulu yn gweithio ochr yn ochr â bydwagedd ac ymwelwyr iechyd i fonitro a rheoli anghenion iechyd meddwl menywod beichiog a mamau newydd. Bydd hyfforddiant pellach yn cael ei ddarparu i feddygon teulu drwy RCGP Cymru, gyda'r nod o gynyddu ymwybyddiaeth o anhwylderau iechyd meddwl amenedigol a chyflwyno'r dulliau gorau o'u rheoli. Hwylusir yr ymgysylltiad â'r gymuned meddygon teulu drwy'r AWPMSHG.
17	Derbyn - Mae is-grŵp AWPMSHG eisoes yn datblygu fframwaith hyfforddiant a chymhwysedd integredig i sicrhau bod pob aelod o staff sy'n dod i gysylltiad â menywod a'u teuluoedd yn ystod y cyfnod amenedigol yn meddu ar wybodaeth a sgiliau digonol i gynnal asesiadau ar sail tystiolaeth ac, yn ôl yr angen, ymyriadau. Dylai'r gwaith hwn gael ei gwblhau yn 2018.
18	Derbyn mewn egwyddor - Yn yr un modd â'r ymateb i Argymhelliad 9, rwy'n aros am ganfyddiadau'r gwerthusiad, a fydd yn darparu darlun cliriach o'r ffordd y mae'r model presennol yn diwallu'r galw am wasanaethau ar hyd a lled Cymru. Bydd hyn yn cynnwys sut mae gwasanaethau mewn ardaloedd â dwyster poblogaeth is yn gweithio gyda gwasanaethau lleol i gyflawni anghenion mamau a babanod newydd.
19	Derbyn - Mae Llywodraeth Cymru wedi comisiynu'r grŵp Bydwagedd Ymgynghorol i ymchwilio i brofiadau menywod o feichiogrwydd a genedigaeth yng Nghymru, a lanswyd gennyf ar 9 Hydref. Roedd yr arolwg yn ceisio casglu a gwerthuso safbwyntiau menywod am wasanaethau cynenedigol a sut y gall y ddarpariaeth bresennol baratoi menywod ar gyfer esgor, genedigaeth a magu plant. Un o

	<p>ganfyddiadau allweddol yr arolwg oedd bod menywod yn dymuno datblygu perthynas gyda bydwragedd gwybodus, trugarog a charedig. Mae hyn nid yn unig yn gwneud i fenywod deimlo'n ddiogel, mae hefyd yn eu galluogi i ymddiried yn y wybodaeth a'r cyngor a roddir iddynt.</p> <p>Pan fydd menyw yn dioddef o salwch amenedigol, byddai'r fydwraig a enwir a'r tîm iechyd meddwl amenedigol lleol yn cydweithio i sicrhau cynllun gofal unigol a pharhad gofal.</p> <p>Rydym yn ymrwymedig i sicrhau bod pob bwrdd iechyd yn cyflogi'r nifer cywir o fydwragedd yn eu gwasanaethau. Mae offeryn y gweithly Birthrate Plus yn cael ei ddefnyddio ym mhob bwrdd iechyd, ac mae'n ofynnol iddynt gydymffurfio â chymarebau'r gweithlu. Mae hyn yn cael ei fonitro yng nghyfarfodydd blynyddol byrddau perfformiad mamolaeth ac mae'n galluogi i fydwraig a enwir gael ei neilltuo i bob menyw feichiog.</p> <p>Cynhaliwyd digwyddiad cydweithredol gyda rhanddeiliaid allweddol yn y gwasanaethau mamolaeth i ddatblygu gweledigaeth ar gyfer y gwasanaethau mamolaeth yn y dyfodol, a fydd yn mynd i'r afael â'r negeseuon allweddol o'r Arolwg o Fenywod.</p>
20	<p>Derbyn - Disgwylir i fyrddau iechyd gynllunio i ddarparu gwasanaethau iechyd sy'n diwallu anghenion eu poblogaethau unigol. Gallant ddewis darparu'r gwasanaethau hyn mewn partneriaeth â sefydliadau'r trydydd sector neu'r sector annibynnol, neu gomisiynu gwasanaethau penodol ohonynt.</p> <p>Mae Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda'i phartneriaid i gydlynu'r gwaith o ddatblygu un cyfeiriadur 'rhythwir' o wasanaethau iechyd, gofal cymdeithasol a'r trydydd sector a'r sector annibynnol. Bwriedir i'r cyfeiriadur hwn gael ei ddefnyddio gan y cyhoedd a gweithwyr proffesiynol a bydd yn ategu'r wybodaeth, cyngor a'r gwasanaeth cynorthwyol newydd ar gyfer awdurdodau lleol, yn ogystal â'r gwasanaeth ffôn a gwefan 111. Bydd yn cynnwys yr amrediad eang o wasanaethau sydd ar gael mewn cymunedau lleol ac yn esbonio sut y gall pobl gael mynediad i'r gofal a'r cymorth hwn.</p>
21	<p>Derbyn - Bydd y safonau newyddenedigol diwygiedig yn cael eu cyhoeddi gan y Rhwydwaith Newyddenedigol a'u cyflwyno ar draws pob bwrdd iechyd yn y flwyddyn newydd. Mae'r safonau'n amlinellu'r angen i bob uned sicrhau bod cymorth seicolegol digonol ar gael i rieni, brodyr a chwiorydd a staff. Mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl i fyrddau iechyd gydweithio, gyda chefnogaeth gan WHSSC a'r Rhwydwaith Newyddenedigol, i sicrhau gwasanaethau newyddenedigol o ansawdd uchel, yn unol â'r safonau proffesiynol.</p> <p>Yn dilyn Ymchwiliad Iechyd a Gofal Cymdeithasol i Farw-enedigaethau (2012), mae gwasanaeth profedigaeth Bydwreigiaeth ar gael ym mhob bwrdd iechyd yn awr. Mae'r gwasanaeth yn darparu cefnogaeth i fenywod a theuluoedd sydd wedi cael profedigaeth drwy farw-enedigaeth neu farwolaeth baban newydd-anedig. Mae'r byrddau iechyd hefyd yn gweithio gyda sectorau'r trydydd sector megis Cymdeithas Marw-enedigaethau a Marwolaethau Newyddenedigion (SANDS) i wella amgylcheddau gofal, darparu cefnogaeth a hwyluso hyfforddiant proffesiynol.</p>
22	Gwrthod
23	Gwrthod
24	Gwrthod
25	<p>Derbyn - Disgwylir i fyrddau iechyd ystyried anghenion ieithyddol eu poblogaeth leol wrth gynllunio gwasanaethau. Strategaeth Llywodraeth Cymru yw cryfhau gwasanaethau Cymraeg ym meysydd iechyd a gofal cymdeithasol. Mae Mwy na Geiriau..., yn ceisio sicrhau bod siaradwyr Cymraeg yn derbyn gwasanaethau yn eu mamiaith. O dan Fesur y Gymraeg, mae gan y Gymraeg statws swyddogol, sy'n golygu na ddylai dderbyn triniaeth lai ffafriol na'r Saesneg yng Nghymru.</p> <p>Byddwn yn disgwyl i'r Rhwydwaith Gofal a Reolir newydd ystyried sut mae'r ddarpariaeth bresennol yn cyflawni anghenion iaith Gymraeg y boblogaeth fel rhan o'i</p>

	waith.
26	<p>Derbyn - Fel yn fy ymateb i Argymhelliad 22, rwyf wedi gofyn i'r AWPMHSG gasglu gwybodaeth ar sut mae'r timau cymunedol yn ymgysylltu yn awr â'r gwasanaethau perthnasol ac i ystyried pa waith sydd angen ei wneud i wella cydweithrediad. Fel rhan o'r gofynion yn y Fframwaith Gwasanaeth ar gyfer Trin Pobl â Phroblem Iechyd Meddwl a Sylweddau yr Un Pryd, a gyhoeddwyd yn 2015, byddwn hefyd yn disgwyl protocol ar y cyd clir a llwybr integredig rhwng y gwasanaethau iechyd meddwl a chamddefnyddio sylweddau. Disgwylir hefyd i'r gwasanaethau iechyd meddwl a chamddefnyddio sylweddau gael eu teilwra i gyflawni anghenion eu poblogaeth leol (a fydd yn cynnwys menywod beichiog). Mae'r cynnydd ar weithredu'r fframwaith hwn yn cael ei fonitro drwy drefniadau presennol yn strategaethau 'Law yn Llaw at Iechyd Meddwl' a 'Gweithio Gyda'n Gilydd i Leihau Niwed' Llywodraeth Cymru.</p>
27	<p>Derbyn - Bydd cais ar y cyd Ymchwil Iechyd a Gofal Cymru Llywodraeth Cymru am ymchwil i ymarfer sy'n seiliedig ar dystiolaeth yn y cyfnod amenedigol yn cynnwys data ar sut mae gwasanaethau yn mynd i'r afael ag anghydraddoldebau iechyd. Bydd fframwaith integredig Cymru gyfan hefyd yn cynnwys cyfeiriad penodol at yr angen i wneud addasiadau rhesymol i sicrhau mynediad cyfartal i'r rhai â nodweddion gwarchoddedig.</p>